

Lp Liina Kersna
Haridus- ja Teadusministeerium

10.01.2022

MTÜ Haridusvaldkonna Esinduskoda küsimused ja ettepanekud seoses alushariduse ja lapsehoiu seaduse ja õppekava muutmisega

Pöördume Teie poole seoses alushariduse ja lapsehoiu seaduse eelnõu muutmisega. Toome välja tekkinud murekohad, küsimused ja ettepanekud.

§3 Alushariduse alusväärtused punkt 4 sätestab, et eesti lasteaed seisab eesti keele ja kultuuri säilimise ja arengu eest.

Leiame, et see on väga oluline punkt alushariduse seaduses, kuna eesti keele ja kultuuri areng ja säilimine on täna ohus.

Küll aga tõstatab uues seaduses küsimusi ja tekitab muret asjaolu, et muudetud on kehtiva Koolieelse lasteasutuse seaduse § 8 punkti (2) *Kohaliku omavalitsuse volikogu tagab kõikidele eesti keelt kõnelevatele lastele võimaluse käia sama valla või linna eestikeelses lasteasutuses või lasteasutuse rühmas, kus õppe- ja kasvatustegevus toimub eesti keeles.*

Selle asemel sätestab nüüd uus seadus §6 punkt (2) *Kohaliku omavalitsuse üksus tagab kõikidele lastele võimaluse käia eesti õppekeelega lasteaias või lasteaiarühmas, kus õppe- ja kasvatustegevus toimub eesti keeles.*

Juhime tähelepanu sellele, et eestikeelne rühm ja eesti õppekeelega rühm ei ole samaväärsed mõisted. Eestikeelne rühm tähendab, et rühmas räägitakse, mängitakse ja õpitakse eesti keeles. Eesti õppekeelega rühm eeldab vaid seda, et üks rühmaõpetaja valdab C1 tasemel eesti keelt. Eestikeelne rühm on asendatud eesti õppekeele rühmaga, kus peab olema tagatud 50% eesti õppekeelt. Eriti problemaatiline on see neis Eesti piirkondades, kus eesti lapsed moodustavad pool rühma laste arvust või on vähemuses. Nendes rühmades kõneldakse lihtsustatud eesti keelt ja eesti lapsi käsitletakse riigikeele õpetajatena. On loodud olukord, kus eesti keele ja kultuuri arengu ja säilimise eesmärki ei tagata, vaid keele arengut pärsitakse ning pigem aidatakse kaasa eesti keele väljasuremisele.

Paljudes piirkondades (nt Õismäe, Kopli, Lasnamäe Tallinnas; Ida-Virumaa) on nõ eesti lasteaedades juba ammu probleemiks olukord, kus rühmas on enamus vene emakeelega lapsed ja ainult üks õpetaja oskab vajalikul tasemel eesti keelt. Juba praegu paljudes nendes piirkondades ametlikult eestikeelsetes rühmades suhtlevad ja mängivad lapsed vene keeles ning need rühmad on enamjaolt venekeelsed. Selle asemel, et tagada eesti lastele eestikeelne rühm nagu kehtivas seaduses on sätestatud, võetakse eesti lapselt Eestis see õigus uue seadusega üldse ära.

Küsimus: Miks ei ole kohalik omavalitsus enam kohustatud eesti lapsele tagama eestikeelset rühma või lasteaeda nii nagu see oli sätestatud 2008.a seaduses?

Teeme ettepaneku lisada ka uude seadusesse kehtiva Koolieelse lasteasutuse seaduse § 8 punkti (2) ning seda ka rakendada.

2022. a õppekavva lisandus muuhulgas § 3. (3) *Väärtuskasvatus lasteaias põhineb eesti kultuuri traditsioonide, Euroopa ühiskultuuride ning maailma kultuuride ja teaduse põhisaavutuste omaksvõtul.*

Küsimus: Mida peetakse silmas teaduse põhisaavutuste omaksvõtuga?

Võttes arvesse tänast olukorda ühiskonnas, kus meil on probleeme erinevate teadussaavutuste tõlgendamise ja kriitikutega on välja toonud, et teatud teadussaavutusi-uuringuid ignoreeritakse näiteks koroonakriisi lahendamisel, tunneme muret, et teaduspõhisusest võib saada sisuliselt dogma.

Antud juhul leiame, et kasvatus ja hariduse oluline eesmärk on kasvatada kriitilist mõtlemist, mitmekesisust ja tolerantsust ka teaduses. Samuti on väärtused küsimus, mille seostamine näiteks üksikute teadusuuringute tulemustega siiski ei ühildu. Lisaks, leiame, et tuginedes Eesti Vabariigi Põhiseadusele on alushariduse peamine eesmärk eesti keele ja kultuuri kaitse ning alushariduse kontekstis ei saa rääkida “maailma kultuuride omaksvõtust” vaid siiski maailma erinevate kultuuride teadvustamisest, esmasest tundmaõppimisest.

Seetõttu teeme ettepaneku muuta antud punkti sõnastust järgmiselt “Väärtuskasvatus lasteaias põhineb eesti kultuuri traditsioonide ja Euroopa ühiskultuuride omandamisel ning maailma kultuuride tundmaõppimisel”

Oluline punkt 2022.a versioonis:

§ 11. Koostöö vanemaga (2) *Õpetaja kaasab vanemaid lasteaiategevustesse, teavitab vanemaid õppe- ja kasvatusgevuste korraldusest ning õpetamise põhimõtetest ja väärtustest. Vanemal võimaldatakse osaleda õppe- ja kasvatusprotsessi kavandamises ja läbiviimises ning*

anda tagasisidet lasteaia tegevusele. (3) Õpetaja ja vanem vahetavad regulaarselt informatsiooni lapse arengust ja õppimisest ning vanem on kaasatud lapse arengut puudutavate otsuste tegemisse ja nende rakendamisse.

See osa on äärmiselt vajalik, arvestades seda, et viimased pea 2 aastat ei ole paljud lasteaiaid üle Eesti lubanud lapsevanematel jalga üle ukسلäve tõsta. Ühisüritusi- ja lasteaiaapidusi on korraldatud ilma lapsevanemateta, heal juhul on lubatud osaleda ühel lapsevanemal. Lapsevanemate väljajätmine lasteaia tegevustest ja vanematele mõeldud üritustest ei ole mõeldav ja on tore, et seadus seda seisukohta toetab. **Seetõttu toetame igati antud punkti uues seaduses.**

Kehtiva Koolieelse lasteasutuse seaduse § 17. Valdkond “Mina ja keskkond” (3)2) sätestab: *“suunatakse last ümbritsevat maailma märkama, uurima ning kogema mängu ja igapäevatoimingute kaudu, võimaldades lapsel ümbritsevat tajuda erinevate meelte ning aistingute abil: vaadeldes, nuusutades ja maitstes, kompides, kuulates helisid.”*

2022. a õppekavas seda punkti enam välja toodud ei ole. 2022. a õppekavva on aga lisandunud: *"teab digitehnoloogia ja interneti turvalise kasutamise põhimõtteid ning oskab nimetada ohtusid digikeskkonnas"*

Väikelapse arengus on ülimalt oluline just meelte ning aistingute abil õppimine ja kogemine. On tõsi, et ega läbi ekraani ei saagi asju nuusutada, maitsta ega kompida, kuid niivõrd olulise ja elementaarse väikelapse õppimise printsiibi väljajätmine ei ole asjakohane. Mitmed teadusuuringud on näidanud, et lasteaiaaegsed lapsed pigem ei peaks üldse telefonide ja ekraanide taga aega veetma ning väikelaste digitaliseerimine omab nende arengule pärssivat mõju. Arvestades seda, et suur osa väikelapsi veedavad kodukeskkonnas niigi liiga palju aega digivahendite seltsis, oleks alushariduses ainuõige vältida võimalikult palju ekraanide kaasamist ning õpetada ja kasvatada lapsi jätkuvalt läbi päris elu ja oma meelte kogemise. Internet ja digivahendid jäägu lasteaia eelkõige õpetaja töö abivahendiks. Selle ettepaneku toetuseks on avaldatud juba hulgaliselt teadusuuringuid, mis väikelaste võimalikke riske digivahendite kasutamisel välja on toonud.

Küsimused: Miks on 2022.a õppekavast välja jäetud punkt, et last suunatakse ümbritsevat maailma märkama, uurima ning kogema meelte ja aistingute kaudu?

Mille alusel täpsemalt on kavas lapsi juba väga varajases east “digitaliseerida” kui on teada, et see mõjub laste arengule pärssivalt?

2022. a õppekava valdkond “Mina ja keskkond” 6-7 a lapse õpitulemuste alla on lisandunud ka punkt 2) *oskab nimetada oma kehaosade nimetusi, eristab isiklike kehaosi ning nendega seotud privaatselt ja avalikku käitumist*

See punkt seaduses on äärmiselt murettekitav mitmete lasteaiaõpetajatele kui ka lapsevanematele, andes meie hinnangul rohkem võimalusi ebasüüdsate seksuaalkasvatuse programmide läbiviimiseks (näide: <https://www.youtube.com/watch?v=aNAAJEKOUpk>).

Mõistame, et selle punkti eesmärk võib olla see, et väikelaps oskaks end paremini väljendada kui teda on väärkoheldud. Küll aga leiame, et laps saab end hästi väljendatud ka näpuga näidates näiteks vastavatel nukkudel, mida politseitoos kasutatakse, juhul kui tõesti esineb kuriteo tunnuseid lapse suunal.

See, et laste väärkohtlemist esineb (mitmel moel), ei ole piisav põhjus selleks, et kõiki lapsi selliseks käitumiseks ette valmistada. Väikelapse vaimse tervise huvides on isegi olulisem, et nad ei oleks ülemääraselt teadlikud sellest poolest siin maailmas, mis võib põhjustada neis ebavajalikku ärevust ja hirmutunnet. Lapse fantaasiamaailm on õrn ja haavatav ning lasteaiaaegse lapse elu peaks olema ilus, kerge, muinasjutuline ja turvaline. Isiklike kehaosade ja nendega seotud privaatselt ja avaliku käitumise osas lapsi harida on eelkõige lapsevanema vastutus ning ainult tungival vajadusel, väga ettevaatlikult ja privaatselt, võib see olla ka lasteaiaõpetaja ülesanne. Isiklike kehaosade temaatika käsitlemisel on juba täna ühiskonnas lahvatanud debatt ning alushariduse õppekava muudatused ei peaks seda teravdama. Seda teemat käsitletakse põhihariduses, mil see teema on eakohane. Väikelaste kasvatuses on oluline roll nii lapsevanematel kui ka pedagoogidel, et liiga õrnas eas ei looda lapse teadvusesse uusi võimalikke hirme. Selles osas nõustuvad meiega paljud lapsevanemad ja õpetajad üle Eesti.

Küsimus: Miks peate vajalikuks uude alushariduse seadusesse tuua sisse isiklike kehaosade õppimise temaatikat?

Meie hinnangul piisab, kui ka uues õppekavas on sees mõiste “inimkeha” nii nagu see on kehtivas õppekavas. Teine ettepanek on antud punkt uues seaduses ümbersõnastada “2) oskab nimetada oma kehaosade nimetusi ja eristab kehaosadega seotud kohast ning ebakohast käitumist avalikkuses või privaatruumis”.

Lugupidamisega

Kätlin Telvik (MTÜ Haridusvaldkonna Esinduskoda juhatuse liige)